

preskočiti v četrto. Domneve o trenutno domnevnem temeljijo na že doseženih tehnoloških ali organizacijskih fazah v razvitih družbah. Na žalost smo prisiljeni v kratkem času nadomestiti zamujeno in vzporedno slediti aktualnim poudarkom razvoja v razvitem svetu.

Še nekaj opomb k razpravi. Že na začetku uvajanja informacijske tehnologije se je pogosto poudarjalo vprašanje ekonomskih vidikov in zlasti zamenjave živega dela. Očitno lahko z računalnikom nadomestite toliko in toliko, naprimer, knjigovodij, toda niti pri nas niti drugje ni prihajalo do večjega odpuščanja delavcev. Uvajanje informacijske tehnologije je povsod povzročilo skok obsega in predvsem kakovosti dela, tako da do večjega odpuščanja ni prišlo.

Opozoriti moramo na razvoj nekaterih družb. Japonci niso doživeli takšnega šoka kot v Veliki Britaniji. Tudi v Italiji je avtomobilska industrija precej odpučala. Pri nas je oblikovanje zavesti o tehnoloških spremembah neverjetno počasno, še počasnejše kot v Veliki Britaniji. Ko smo pripravljali plan dolgoročnega razvoja Slovenije, so bile te razsežnosti, o katerih se danes pogovarjamo, eksplicitno poudarjene z ustreznimi opozorili, ocenami, vendar je bila zavest o tem enaka ničli. Razpravljali smo in pisali o stvareh, ki jih ni nihče dojel. Zdaj smo v položaju, ko je naša industrija nekonkurenčna, ko jo je treba čez noč prestrukturirati, pa šele zdaj, ko je prepozno, razmišljamo, kako bomo prekvalificirali delovno silo. Problem je v nepravočasnem reagiranju na nekatere spremembe. Pustili smo se ujeti v past. ZDA so tudi vztrajale predolgo in zdaj ne vedo, kako bi hitro opravile z japonsko konkurenco. Počasnost se maščuje.

CVETO TRAMPUŽ

Pomanjkanje »kritične mase« znanja

Informatika in informacijska tehnologija sta pomembna podlaga znanstveno-tehnološkega razvoja in infrastrukturna komponenta skoraj vseh procesov v družbi. Informacijska tehnologija se v zadnjem času hitro razvija, temu razvoju pa ne sledi dovolj hitro njena uporaba, saj je absorpcijska sposobnost najrazličnejših okolij na tem področju počasna (v razvitem svetu je reakcija družbe hitrejša kot v nerazvitem, kar pomeni, da se vsaj do sedaj razlike med razvitimi in nerazvitimi povečujejo) in nezadostna, predvsem zaradi pomanjkanja ustreznih znanj na mikro- in makro ravni. Pri problemih, ki jih v praksi zaznavamo na relaciji človek – računalnik, težave povzroča predvsem človek. Poleg tega je predvsem pomanjkanje ustreznega znanja vzrok za nastajanje problemov, idej, pomislov itd. pri uvajanju informacijske tehnologije v prakso. Problemi »(ne)znanja« se še zaostrojujejo po eni strani zaradi čedalje bolj sposobne informacijske tehnologije (računalniki novih generacij, ekspertni sistemi, novi programski jeziki, baze znanj itd.), in po drugi strani zaradi čedalje večje dostopnosti računalnikov in njihovega uvajanja na individualno delovno mesto ob sočasnem povezovanju v okviru komunikacijskih mrež v svetovnem merilu. Neznanje postaja vedno bolj očitno. Informacijska tehnologija povečuje zahteve za ustvarjalno delo in obenem ustvarja za to ustrezne razmere (zmanjšuje se delež človeka pri opravljanju rutinskih nalog, zmanjšuje

hierarhično strukturo odnosov v delovnih procesih, povečuje informiranost in možnosti komuniciranja, zbližuje različne vrste znanosti in dejavnosti, znižuje različne ovire med ljudmi, državami, itd.).

Nastaja tako imenovana »prijazna tehnologija«, ki sicer na mikroravni omogoča uporabo računalnikov v čedalje večjem obsegu in tudi čedalje bolj učinkovito, čeprav ve uporabnik o računalniku čedalje manj (mora pa seveda poznati možnosti za uporabo računalnikov za reševanje svojih strokovnih problemov in s tem nove metode, ki jih omogoča informacijska tehnologija. Za osvojitve teh metod pa mora pridobiti nekaj dodatnih znanj, ki doslej niso spadala v ožje področje stroke).

Na makroravni pa se problemi večajo. Raziskovanja o vplivu razvoja informacijske tehnologije na razvoj družbe, ki bi omogočala postopen razvoj »prijazne družbe«, so prepočasna in premalo obsežna. Informacijska tehnologija ima pri tem tudi vlogo katalizatorja za reševanje vprašanj, ki bi jih bilo treba reševati sicer tudi brez oziroma mimo nje. Pridobivanju ustreznega znanja v zvezi z uveljavljanjem informacijske tehnologije posvečajo povsod veliko pozornosti. Verjetno je pravilna zamisel, da je treba pridobiti osnovna znanja in način razmišljanja za delo z računalniki že na ravni srednjega izobraževanja, tako da je izobraževanje na višjih ravneh predvsem usmerjeno k reševanju in iskanju novih možnosti za uporabo računalnikov v posameznih strokah in dejavnostih ter k ustvarjanju in ne le prenašanju znanja in ustvarjalnosti pri študentih. To velja še posebej za izobraževanje na področju informatike, kjer del znanja hitro zastareva.

MIRKO POPOVIČ

Informacija kot splošna družbena potreba in tržno blago

Ker sem preteklo leto preživel v Sheffieldu, tj. severnem delu Anglije, sem imel priložnost opazovati problematiko prostorskega prestrukturiranja, ki jo je temeljito očrtal kolega Gulič. Kdor je že potoval skozi sever Anglije, je lahko videl, kaj se tam dogaja. V mestih, ki so bila središča industrijske revolucije, danes cele četrti dobesedno propadajo, ogromno je brezposelnih itd. Razen ozkih središč mest in univerzitetnih predelov, ki nedvomno dosegajo evropske standarde tehnološkega razvoja, obstajajo mestne četrti, kjer ni ne duha ne sluha o informacijski tehnologiji, računalnikih in telekomunikacijah. To je nedvomno resno opozorilo.

Samo v nekaj stavkih bi se lotil še enega problema, ki je danes ostal nedotaknjen, čeprav smo se ga posredno vsi lotevali. V uvodu je prof. Splichal izpostavil tezo, da nekateri indikatorji kažejo, da se kljub uvajanju informacijske tehnologije zmanjšuje informiranost posameznikov. Zanimivo je, da me je ravno pred to okroglo mizo kolega Kos vprašal, kako čim ceneje priti do informacij iz svetovnih podatkovnih zbirk, ki pokrivajo družboslovje. Problem, ki ga želim omeniti, se nanaša na nujnost razrešitve odnosa med informacijo kot tržnim blagom in informacijo kot splošno družbeno potrebo tudi v našem prostoru.